

розвитку курортно-рекреаційної та туристичної галузі від різних соціальних та економічних факторів: динаміки вільного та робочого часу, стабільного добробуту та рівня платоспроможного попиту населення, позитивних демографічних факторів та збалансованої соціальної структури населення, ступеню урбанізації, комунікативно-гуманітарних факторів, національних традицій та ін. Також існує залежність інтенсивності та обсягів курортно-рекреаційних та туристичних послуг від основних індикаторів рівня життя населення та його витрат в структурі платних послуг.

Список використаних джерел:

1. Гуляев В.Г. Туризм: экономическое и социальное развитие. – М.: Финансы и статистика, 2013. – 310 с.
2. Черчик Л.М. Маркетинг рекреаційних територій: теорія, методологія, практика. – Луцьк: ЛДТУ, 2014. – 136 с.
3. Василина С.И. Создание индустрии гостеприимства в курортном городе // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.24. – К.: Техніка, 2010. – С.82-89.
4. Гудзь П.В. Механізм розвитку курортно-рекреаційних територій у сучасних умовах: Дис. ... д-ра екон. наук: 08.10.01 / Інститут економіко-правових досліджень НАН України. – Донецьк, 2013. – 450 с.
5. Кузнецов Ю.В. Методологические основы маркетингового подхода к формированию региональной туристской политики / Ю.В. Кузнецов, И.И. Черкасова // Экономический вестник Ростовского государственного университета. - 2007. - Том 5. - №1. - Ч.1. - С.119-122.

Зоряна РУСИН

науковий керівник

канд. наук з держ., упр. Ляхович Г.І.

ІФННІМ ТНЕУ

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОПЕНГАГЕНСЬКИХ КРИТЕРІВ ЧЛЕНСТВА В ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ

Реальність намірів України щодо вступу до ЄС вимагає поглибленого аналізу й порівняння законодавчо-правових, економічних, соціальних, екологічних та інших вимірів нашої країни з параметрами ЄС, а також оцінки їх відповідності євроінтеграційним принципам і проголошеній світовим співтовариством парадигмі сталого розвитку. Об'єктивний аналіз такої відповідності є однаково актуальним як для України, так і для європейського співтовариства, оскільки навіть просте фізичне збільшення системи ЄС ускладнює її, вимагаючи нових додаткових регуляторів, кожний з яких має обмежені можливості. З точки зору керованості системи, її розширення повинно мати розумні межі. Адже економічний зміст інтеграції полягає у включенні нових елементів до старої, усталеної системи та в її кооперації з цими елементами для поліпшення її життєдіяльності.

Вступ до ЄС не може бути самоціллю. Євроінтеграційні прагнення мають стати імпульсом до подальших демократичних перетворень в межах політичної системи, що існує в країні. Умови вступу до ЄС були визначені на засіданні Європейської Ради у Копенгагені, що проводилось 21-22 червня 1993 року: «Асоційовані держави Центральної та Східної Європи, які висловили таке прагнення, можуть стати членами Європейського Союзу. Вступ відбудеться, як тільки асоційована держава зможе взяти на себе обов'язки членства, задовольнивши необхідні політичні та економічні вимоги». Ці вимоги отримали назву Копенгагенських критеріїв: перший – «стабільність інститутів, що є гарантами демократії, верховенства права, прав людини і поваги та захисту прав меншин» (політичний критерій); другий – «існування діючої ринкової економіки, а також спроможність впоратися з конкурентним тиском та ринковими силами в межах Європейського Союзу» (економічний критерій); третій – «здатність взяти на себе обов'язки членства, включно з дотриманням цілей політичного, економічного та валютного союзу» (критерій членства); четвертий – «спроможність Європейського Союзу абсорбувати нових членів, одночасно підтримуючи динаміку європейської інтеграції, є важливим фактором спільного інтересу як Союзу, так і держав-кандидатів». Іноді цей критерій називають «незалежним», оскільки його суть – забезпечення того, щоб вступ нових країн не послабив європейську інтеграцію.

Розрив між основними економічними показниками держав, за якими офіційно визнано статус кандидатів на вступ до ЄС, а також тих, хто вже завершив перемовини про вступ і має невдовзі переступити поріг Об'єднаної Європи, та середніми показниками в Союзі, радикально більший за розрив між аналогічними показниками цих держав і України.

Цілком очевидно, що копенгагенські критерії стосуються, насамперед, розвитку внутрішньої демократії та економіки. Тому не викликає сумніву, що євроінтеграційний курс висуває перед країною завдання внутрішнього характеру. У зв'язку з цим, щоб досягти європейського рівня життя, Україна має розпочати свою діяльність з вирішення основних проблем.

Для покращення економічного становища необхідно модернізувати традиційне виробництво, домагатися ефективності економіки. З розвитком економіки пов'язане забезпечення економічної свободи кожної людини. Треба враховувати, що з економічним зростанням відбувається збільшення номінальних та реальних доходів населення.

Необхідно забезпечити зростання середньорічних темпів ВВП. Водночас мають залишатися високими темпи зростання інвестицій в основний капітал. Середньорічний рівень інфляції має бути знижено [1, с. 16]. До того ж треба брати до уваги, що зростання вартості робочої сили можна досягти не при безробітті, а при надлишку робочих місць. Слід зазначити, що в Україні існує потужний попит на послуги, який має мотивацію до подальшого розвитку [2, с. 4].

Потрібно, щоб продовжувався подальший прогрес у створенні повністю функціонуючої ринкової економіки, включаючи ціноутворення, контроль за

державною допомогою, законодавче середовище, яке забезпечує чесну конкуренцію між суб'єктами господарювання [3, с. 56].

Щодо покращення соціального становища, то в основі державної політики подолання бідності та підняття соціального становища має бути визнання того, що цієї мети не можна досягти виключно шляхом підтримки знедолених. Необхідні комплексні підходи, орієнтовані як на бідні, так і на відносно забезпечені верстви суспільства. Зусилля держави щодо підвищення рівня життя всіх верств населення незалежно від їх матеріального положення мають спиратися на забезпечення сталого економічного зростання, всебічний розвиток і максимально повне використання трудового потенціалу країни, поліпшення ситуації на ринку праці.

Однак саме по собі економічне зростання ніде і ніколи не вирішувало соціальних проблем. Необхідно подолати вкрай негативну тенденцію соціальної поляризації суспільства, забезпечити зниження економічної нерівності шляхом запровадження гнучкої податкової політики, раціональних соціальних трансфертів, стимулювання малого та середнього бізнесу, захисту прав дрібних акціонерів, легалізації тіншової діяльності і незареєстрованих доходів. Наслідком стане не тільки зростання рівня життя основної маси населення, а і зниження масштабів, рівня та глибини бідності. Другий напрям має стосуватися безпосередньо соціально вразливих верств населення.

Передусім, необхідно запровадити дієву систему соціального страхування, яка запобігатиме втраті доходу внаслідок безробіття, захворювання чи старості. В цьому контексті першочерговим завданням є проведення повномасштабної пенсійної реформи, оскільки тільки так можна докорінно поліпшити становище сьогоденних пенсіонерів при стимулюванні економічної активності населення працездатного віку. Необхідно запровадити спокатку добровільну, а через кілька років і обов'язкову – накопичувальну систему пенсійного забезпечення. Це буде стимулювати населення реєструвати свої доходи і сплачувати внески до пенсійних фондів, забезпечить необхідний зв'язок між характером трудової діяльності (тривалістю стажу і сумою внесків до пенсійних фондів) та матеріальним забезпеченням на старість, і, врешті-решт, не тільки запобігатиме бідності населення похилого віку, а й забезпечить вхідження значної частини пенсіонерів до середнього класу.

Необхідна також реформа системи соціальної підтримки вразливих верств населення. Говорячи про ефективність надання соціальної допомоги, необхідно підкреслити два основних її прояви: максимальне охоплення всіх нужденних і мінімальне надання допомоги тим, хто на них не потребує. Мова йде не про порушення чинного законодавства і випадки невинуватого призначення допомоги (субсидій тощо). В умовах існування різноманітної системи підтримки доходів населення (різних критеріїв надання різних видів допомоги і різних порогів доходу сім'ї) важливо забезпечити спрямованість допомоги саме на бідні верстви суспільства [4, с. 4].

Адресність потребує передусім точної ідентифікації бідних, яка в принципі може досягатися кількома способами. Базою ідентифікації є оцінка рівня доходів (споживання) сімей (домогосподарств). Безумовною перевагою

такого підходу є максимально точна спрямованість допомоги. Але існує і цілий ряд проблем, пов'язаних насамперед з невідповідністю реального рівня життя доходам. Орієнтація ж на рівень споживання при наданні адресної допомоги ускладнюється тим, що ця характеристика рівня життя не підтверджується документально і відповідно не може використовуватись безпосередньо у процедурі призначення допомоги. Проблема можна вирішити шляхом запровадження показника доходів у поєднанні з бодай вибірковими перевітками реального рівня життя. Але це потребує коригування законодавства, істотного збільшення адміністративних витрат і, як правило, не користується підтримкою населення.

Альтернативний підхід спирається на так звані індикатори ризику бідності, тобто на наявність у сім'ї (домогосподарства) однієї або кількох ознак, що тісно корелюють з бідністю. Прикладом може бути наявність не менше 5 дітей, відсутність у сім'ї осіб молодше 75 років тощо. Переваги такого підходу обумовлені спрощенням процедури надання допомоги і відповідним скороченням адміністративних витрат. Недоліки пов'язані з тим, що всі індикатори ризиків бідності є непрямими і пов'язані з бідністю стохастично, а не функціонально. Відповідно, можливі помилки у забезпеченні адресності: неповнота охоплення бідних або, навпаки, надання допомоги небідним [5].

Таким чином, Україні належить подолати складний шлях до досягнення критеріїв, необхідних для повноправного членства в ЄС. Рух нашої країни має бути підкріплений сподіванням, що двері загальноєвропейського дому насправді відкриті для кожної європейської держави, яка відповідає копенгагенським критеріям. Майбутні члени повинні не лише забезпечити імплементацію до національного законодавства комплексу європейських правових норм і стандартів, а й застосовувати їх на практиці.

Інтеграція України до Європейського Союзу є складним процесом, який невідомо скільки часу ще буде продовжуватись. Це буде залежати, в першу чергу, від нашої держави – наскільки швидко вона зможе виконати всі умови ЄС, визначені для країн-кандидатів на вступ у Спільноту.

Тому Україна повинна чітко і послідовно дотримуватись виконання цих умов, які визначені в її інтеграційній стратегії як основні напрями інтеграційного процесу. Перспектива членства у Євросоюзі є дуже потужним стимулом для проведення радикальних реформ в Україні. Щоб зважитися на кардинальні перетворення у державі, потрібно мати глобальну мету, що може виправдати в очах населення шокову терапію, й досвідчених провідників, що готові розділити з реформаторами відповідальність за наслідки реформ.

Реальність намірів України щодо вступу до ЄС вимагає поглибленого аналізу й порівняння законодавчо-правових, економічних, соціальних, екологічних та інших вимірів нашої країни з параметрами ЄС, а також оцінки їх відповідності євроінтеграційним принципам і проголошеній світовим співтовариством парадигмі сталого розвитку. Об'єктивний аналіз такої відповідності є однаково актуальним як для України, так і для європейського співтовариства, оскільки навіть просте фізичне збільшення системи ЄС ускладнює її, вимагаючи нових додаткових регуляторів, кожний з яких має

обмежені можливості. З точки зору керованості системи, її розширення повинно мати розумні межі. Адже економічний зміст інтеграції полягає у включенні нових елементів до старої, усталеної системи та в її кооперації з цими елементами для поліпшення її життєдіяльності.

З огляду на це, необхідні переконливі докази, які б продемонстрували роль нових країн – кандидатів (у тому числі України) у відповідному процесі, а також міру їх наближеності та адаптованості до основних вимірів сталого розвитку країн ЄС. Відсутність адекватної системи показників не дозволяє визначити реальний якісний стан рівня життя різних соціальних верств населення та здійснити їх структурне ранжування. Ефективна державна політика, спрямована на забезпечення досягнення відповідного життєвого рівня населення, може бути реалізована лише за умови всебічного врахування системної дії комплексу соціально-економічних чинників та застосування повної та репрезентативної системи показників оцінки рівня життя.

В умовах ринкової економіки підґрунтям соціального захисту населення може стати система соціальних нормативів, які одночасно відображають особливості соціальної системи та виступають інструментом регулювання тих чи інших процесів у суспільстві. Розробка та впровадження державних мінімальних соціальних стандартів має бути спрямована на фінансове забезпечення основних конституційних прав громадян, зміцнення фінансової бази та збереження єдиного соціального простору у всіх регіонах країни, тобто державні мінімальні стандарти повинні знайти своє відображення в державному та місцевих бюджетах і сприяти вирівнюванню соціального забезпечення громадян у розрізі областей, районів та інших адміністративних одиниць.

Список використаних джерел:

1. Чухно А. *Актуальні проблеми стратегії економічного і соціального розвитку на сучасному етапі* : [текст] / А. Чухно // *Економіка України*. – 2004. – № 5. – С. 14–23..
2. Буравльов Є. *Шляхи для сталого розвитку* : [текст] / Є. Буравльов // *Урядовий кур'єр*. – 2000. – № 23. – С. 4.
3. Гражевська Н. *Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в глобальному постіндустріальному вимірі* : [текст] / Н. Гражевська // *Економіст України*. – 2008. – № 9. – С. 54–62.
4. *Пріоритети у соціальній політиці* : [текст] // *Урядовий кур'єр*. – 2005. – № 195. – С. 4
5. *Бідність та нерівні можливості дітей в Україні* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unicef.org/ukraine/ukr/2_Bidnist_i_nerivni_mozlyvosti_NEWDESIGN.indd.pdf